

ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

УДК(UDC)930.22

БЕЗДРАБКО В. В.

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АРХІВАЦІЇ ЕЛЕКТРОННИХ
ДОКУМЕНТІВ: Е-ПОШТА ТА ТВІТИ**

Розглянуто особливості мережевої комунікації, статус, проблеми архівації, експертизи цінності е-документів і відповідні досягнення в архівістиці США.

Ключові слова: електронний документ, електронна пошта, твіти, експертиза документів, архів, архівація, США.

Технологічно мінливий світ останніми десятиріччями робить доволі радикальні виклики суспільству, пропонуючи обмаль часу для швидкісного орієнтування, при звичаюванні до побутування людини в нових умовах. Змін зазнають усі сфери людської життєдіяльності. Архівістика не є винятком і на рубежі століть також переживає серйозні зміни практик, пов'язані з якісно новою формою існування головного об'єкту її уваги - архівного документа. Електронний архівний документ потребує врахування особливостей функціонування, а тому й окремих теоретичних і практичних викладів із метою забезпечення його успішного «життя» у статичній фазі.

В українській історіографії архівістики зустрічаємо поодинокі праці, присвячені проблемам архівної справи в умовах електронного інформаційного середовища, здебільшого у виконанні відомого фахівця Ю.С. Ковтанюка. Натомість зарубіжні колеги вже декілька десятиріч поспіль студіюють архівацію електронних документів, демонструючи варті уваги теоретико-прикладні та науково-технологічні знахідки.

Тому метою нашої розвідки є постановка проблеми залучення окремих видів електронних документів, зокрема емейлів, дописів у соціальних мережах до архівної документальної спадщини, із посиланням на досвід колег США.

Ім'я американського інженера-програміста Рея Томлінсона, що став батьком електронної пошти, увійшло у світову історію на початку 1970-х рр. завдяки розширенню можливостей комунікації, обміну інформації. Відтак на порядку денному постало питання залучення цього та інших подібних видів документа до архівного зберігання в е-режимі. У 1990-х рр. критична потреба удосконалити керування електронною документацією у США досягла для минулого століття свого історичного максимуму. Тоді ж запропоновані фахівцями Уряду США програми з керування документаційними процесами в умовах е-середовища здобули серйозне фінансування і були проголошені пріоритетними для архівістики [10, с. 689]. Робоча комісія з дослідження електронних документів адміністрації Сполучених Штатів Америки

Бездрабко Валентина Василівна - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри документознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Київського національного університету культури і мистецтв, провідний науковий співробітник Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства (Україна).

виступила із заявою-зверненням до Національного архіву США, дослідних інституцій країни про необхідність розробити оптимальні моделі фіндування електронних документів, способи їх фільтрації та шляхи передачі на архівне зберігання. Національна агенція документації та електронного діловодства конкретизувала нагальні завдання архівістів і керуючих документацією, звернувши увагу на важливість розв'язання питання експертизи електронного документа, що є обов'язковою умовою його руху до архіву. Фактично з 1993 року, часу виходу на світову арену всесвітньої мережі інтернет (World Wide Web), ці питання стали на порядку денному архівних практик, що все більше тяжіли до активного оперування інформаційною, інженерно-технічною методологією.

І якщо з офіційними електронними документами було більш-менш усе зрозуміло, то щодо довгострокового значення електронного службового листування і його подальшого відкладення в архіві та користування ним досвіду на тоді не було. Архівознавча практика переживала етап первісного накопичення досвіду архівації е-документів, їх експертизи, захисту та розроблення систем публічного доступу. Як зауважують дослідники, на початковому етапі Національний архів США не став інтегруючим осердям архівних практик роботи з електронними документами, напрацьованих асоціаціями архівістів штатів і зарубіжними колегами [13, с. 691].

Помітна децентралізація архівної справи у США вплинула на те, що важливу роль у розв'язанні порушеної проблеми відіграли архівні служби університетів і коледжів. Останні мали перевагу - обмежений обсяг документообігу, потужні незалежні, автономні традиції архівотворення, та недоліки - недостатність технологічних і людських ресурсів. Зауважимо, що досить часто саме навчальні заклади ставали авторами новацій на ниві архівістики. До прикладу, розроблення і впровадження відомого національного проекту «*Archival and Manuscript Control*» у форматі MARC (Machine Readable Cataloging) - порядку пофондового архівного описання рукописних і архівних зібрань, належить саме архівістам коледжів, університетів [13, с. 691]. Ними були напрацьовані методики організації уніфікованої інформації про архівні фонди та оригінальні підходи до забезпечення доступу до неї, форматів її подачі тощо [2, с. 26-39].

Отож різні університетські форуми, ініціативи, академічні програми сприяли інтеграції професійних практик і стандартизації процесів керування електронними документами. Спеціалістам довелося по-новому концептуалізувати спектр фахових завдань в умовах народження й масового поширення цифрового матеріалу, експлуатації комп'ютерних комунікаційних систем і обчислювальних можливостей інформаційних технологій.

Першопрохідцями науково-практичної теми архівної практики в північноамериканському контексті, пов'язаної з архівацією е-документів та е-архівом, визнано Террі Кука і Девід Бермана. Їхні студії кінця ХХ ст. справді стали знаковими концепційними працями і справили значний вплив на колеги і справу [1-7]. Проте обмежувати перелік дослідників, які активно долучилися до розроблення порушеної проблеми не слід, оскільки вже на початку 1990-х рр. з'явилися перші бібліографічні описи, присвячені апробації нового напрямку - архівним комп'ютерним технологіям, електронному

документообігу. До прикладу можна згадати публікацію професорки Е.Дж. Джиллиленд із красномовною назвою «Archivy and the Computer: A Citation Analysis of North American Archival Periodical Literature» («Архіви і комп'ютер: цитатний аналіз північноамериканської архівної періодичної літератури») 1992 року [14, с. 95-112]. У розвідці шановної авторки представлено праці, що були опубліковані в останній третині минулого століття шістьма провідними професійними архівними виданнями. Цей бібліографічний факт підтверджує оприсутнення теми в колі дослідницьких зацікавлень ще від початку її побутування в науковому просторі.

Отож першість значної частини ініціатив у концепційному, стратегічному розв'язанні завдань функціонування електронних документів, електронних архівів у е-середовищі належить архівним центрам навчальних закладів Північноамериканського континенту.

1993 року Е.Дж. Джиллиленд завершила роботу над проектом Мічиганського університету - «*Bentley Historical Library Computer Conferencing Appraisal Project*», присвяченому експертизі електронних документів, раннім формам соціальних медіакомунікацій [13, с. 690]. Ідейним натхненником обґрунтування проекту стала професорка Г.В. Самуельс, авторка відомих «Університетських записок: документування сучасних коледжів і університетів» («*Varsity Letters: Documenting Modern Colleges and Universities*»), котрій належить концепція документування академічної діяльності та теорія документальної стратегії [17].

Головна ідея проекту полягала в створенні платформи автоматичного відбирання і «відкладання» електронних документів в архів з урахуванням необхідності зворотних зв'язку і дії, обліку в реальному часі ефективності власних управлінських рішень. Найбільшою проблемою реалізації проекту була відсутність напрацьованих відповідних методик. Саме тому великою заслугою Е.Дж. Джиллиленд стала розробка експертних систем для відбору електронних документів та чіткої концептуалізації базису електронного архіву.

Відомі й інші синхронні до згаданого університетські ініціативи - Пітсбурзький проект Ричарда Кокса та Девіда Бермана [10], а також «*Preservation of the Integrity of Electronic Records Project*» (т.зв. «*Project UBC*» («Проект Університету Британської Колумбії»)) під керівництвом знаних колег-архівістів Л. Дюранті, Т. Іствуда та Г. Макніла [11]. Якщо Р. Кокс та Д. Берман розробили виробничі правила для побудови електронних систем реєстрації, доступу, обліку е-документів, то їх колеги із Канади - Л. Дюранті, Т. Іствуд та Г. Макніл, дбали про цілісність і завершеність усіх процесів часового проміжку під назвою «життя е-документа». В обох випадках ними було адаптовано технологічні напрацювання в інших сферах суспільної діяльності, пов'язані з електронною інформацією, керуванням інформаційними процесами в умовах е-середовища.

Труднощами реалізації проектів стали: відсутність подібного досвіду в архівній галузі, первинне накопичення потенціалу практики роботи з електронною поштою, визнання юридичної сили е-документів (у т.ч. листів) і збереження конфіденційності інформації, захисту її від несанкціонованого доступу та використання, а також експертизи на достовірність.

Поступово, зі зростанням обсягу інформації, ситуація ускладнювалася

через існування «паралельних світів», які, за твердженням авторитетних фізиків, таки перетинаються - офіційних і приватних е-документів. Справедливе зауваження Т. Кука про те, що політичні справи «страждають від недостатнього документального засвідчення, адже важливі рішення приймаються по телефону, під час особистого спілкування або ж іншими способами», спонукало бути більш уважними до електронної пошти, яка виявилася тим самим «іншим способом» [8, с. 4].

Реалізація пілотного проекту Історичної бібліотеки Бенлі Університету штату Мічиган розпочалася із перетворення емейлів в одиниці архівного зберігання, що порушило глобальну етичну проблему - їх автори не розраховували на оприлюднення конфіденційної інформації та потрапляння її до архіву. Тоді ж, на початку 1990-х рр., у США звичною справою стають судові позови до установ тих громадян, що зазнали розголошення змісту власної кореспонденції через залучення її до електронних архівів. Це свідчить про недоліки системи фільтрації е-документів, коли ті, що містять конфіденційну інформацію, потрапляють у розряд публічних.

Відтоді минуло майже тридцять років, проте доволі часто розгораються скандали різного масштабу, пов'язані з витоком приватної інформації через засоби масової комунікації та інтернет. Згадати хоча б гучну історію *Wikileaks* (2010 р.), *одкровення колишнього співробітника Агентства національної безпеки США Е. Сноудена* (2013 р.) або ж розгляд справи 2015 року стосовно *особистої електронної пошти тодішньої державної секретарки США Г. Клінтон* чи цьогорічний скандал щодо витоку персональних даних багатомільйонної армії користувачів соціальної мережі *Facebook*, який змусив його засновника М. Цукерберга публічно пояснювати Сенату США цей факт та вибачатися перед громадою власників мережевих аккаунтів.

Повторимося, найскладнішою технологічною процедурою була і залишається експертиза електронних документів, що створюються, існують і рухаються різними засобами комунікації. Наприклад, Пітсбурзький проект, який базувався на транзакційному характері ділових комунікацій, на початковому етапі теж «страждав» від неможливості ідентифікувати та визначити важливість документа у середовищі е-пошти [13, с. 696]. Це означало, що користувачі/архівісти через її інтерфейс самостійно мали би визначати цінність вхідної і вихідної документації, її жанр, проводити відбір і архівувати. Для виконання подібних процедур в е-режимі необхідно було апробувати інституційну інформаційну політику щодо конкретних типів е-документів і вмонтувати в архітектуру системи пошти для її користувачів відповідний механізм, що дозволив би автоматично виявляти їх службову цінність, до прикладу, як це було зроблено через меню-фільтр служби електронного листування Світового банку в 1990-х роках.

Досліди американської архівістки Г.В. Самуельс, пов'язані з вивченням особливостей документування, документообігу та документаційного фонду університету як установи, між іншим, передбачали залучення до розгляду не тільки службової документації, але й іншої, що так само архівувалася [17]. Про них ми згадали у контексті перших апробацій, емпіричних пошуків розв'язання проблеми сортування різних видів е-документів на рівні установи. Уклавши систему навчальної документації, описавши регламент

документування академічного середовища та запропонувавши схему електронного документообігу, Г.В. Самуельс апелювала до необхідності включення електронних листів до службової документації, особливо не акцентуючи увагу на їх змісті.

Вузловим моментом її суджень, присвяченим організації документаційного забезпечення закладу вищої освіти, є ставлення до будь-якої документації, що відображає освітню, навчальну, наукову комунікацію в установі та її зовнішні контакти і зв'язки, які опосередковані комп'ютерною технікою, як до об'єкта архівного зберігання. Останній віддзеркалює не тільки службову діяльність інституції, але й навчальне, інтелектуальне середовище, рівень її соціалізації, громадську активність тощо. Особливу увагу дослідниця зосередила на факті порушення цілісності фондування електронних листів й «висмикнутості» із контексту появи через те, що вони можуть містити публічну та конфіденційну інформацію, а значить потрапляти в різні «кошки» під час фільтрації для зберігання чи видалення.

Далекоглядність роздумів Г.В. Самуельс полягала також у тому, що запропонована нею т.зв. теорія документаційної стратегії фактично представляла методологію експертизи і складалася з таких заходів: вибір і визначення теми, що підлягає документуванню; відбір консультантів та створення платформи для стратегії; структурування запиту та вивчення форми і змісту наявної документації; селекція і розміщення документів [18, с. 116].

Реалізація Пітсбурзького проекту також ґрунтувалася на залученні неофіційної кореспонденції, утвореної в результаті міжособового та групового е-спілкування. В основі цього проекту - транзакційний характер комунікацій, породжених традиційним бізнесом. І хоча правових засад тлумачити інформацію як документ у системі електронного листування на початку 1990-х рр. ще не існувало, втім це дозволило архівістам, розробникам систем електронного документообігу відшукати спосіб ідентифікації документа та забезпечити умови для реалізації функційних потреб архівістів, сформулювати вимоги до систем електронної пошти і спроектувати такий інтерфейс для користувача поштою, щоб максимально спростити доступність. Як стверджував Д. Берман, за допомогою такого інтерфейсу користувачі мають право відповідно до меню визначати напрям руху листа (вхідний, вихідний / надісланий), жанр, а також перспективність його для зберігання в архіві, отримання на їхній основі зразка-формуляра документа [4, с. 100].

Тоді ж Д. Берман запропонував одне з перших визначень електронних документів, що тлумачилися як *носії, програмно-апаратні засоби, документація і транзакції водночас*. Транзакція, за визначенням Д. Бермана, є передачею даних: а) від однієї особи до іншої, б) від особи до певного інформаційного блоку (картотеки, комп'ютерної бази даних), доступного протяжно в часі будь-яким користувачам, чи в) від інформаційного блоку - особі або комп'ютеру. Транзакції мають зберігатися в «пам'яті» комп'ютера, що забезпечив їх проведення, та бути доступними для особи, котра має працює з ним. При цьому реєстр транзакцій здійснюється за допомогою програмного забезпечення і низки апаратних комутаторів [13, с. 709].

Інакше кажучи, усвідомлення глобальних у технологічному плані трансформацій умов існування інформаційних систем актуалізувало питання

залучення до архівів документів, утворених комунікацією опосередкованою комп'ютерною технікою, тобто е-листів, SMS, блогів, твітів тощо, виявлення з-поміж них тих, що будуть цінними для майбутніх поколінь людства і забезпечення їх збереження, захисту цілісності та доступності на автоматичному рівні. Аналогічним, як згадувалося вище, був проект під керівництвом професорів Університету Британської Колумбії (Ванкувер, Канада) Л. Дюранті, Т. Іствуда та Г. Макнейла - «Integrity of Electronic Records Project» [12, 13, 16]. Використовуючи метод моделювання, канадські архівісти розробили систему документаційних процесів у концептуальних рамках електронного офісу для того, аби відстежувати рух інформації, та мати доступ до інформаційних ресурсів, пов'язаних зі створенням електронних документів [12, 13, 16]. Ці два пілотні проекти стали одними з перших у північноамериканській архівістиці, до того ж успішними для розвитку нового дослідного галузевого напрямку - електронного архіву, хоча й засвідчили необхідність перегляду традиційних архівознавчих установок з архівації, експертизи документів, зокрема технологічного забезпечення процедури.

Зазначимо, що екстраполювати експериментальні досягнення, продюзовані в академічному середовищі на ширший загал, було непростю справою, оскільки університетська комунікація та її комунікати, себто повідомлення, не завжди мають офіційний характер, а письмена, авторами яких є професура чи керівники, часто не сприймаються службовими. Тому жанрово-видова специфіка документації вимагала витонченої системи фільтрації.

Подібна метода була запропонована й апробована фахівцями Массачусетського технологічного інституту (MIT) ще в середині 1980-х рр. Проект MIT полягав у системних правилах керування інформацією, що ґрунтувалися на фільтрах чи шаблонах для обробки повідомлень та інформації, які можна використовувати окремим, груповим і кінцевим користувачам е-пошти. Фільтри були «заземлені» на когнітивних, соціальних, економічних факторах, обставинах функціонування інформації, що мало багато спільного з класичною теорією експертизи цінності документа. Профілі налаштування відбору інформації включають аналіз форми, змісту, заголовку, маршрутизацію, назву файлу, що містить повідомлення, позицію і статус відправника чи одержувача е-пошти тощо.

Фільтри і профілі налаштувань орієнтувалися на обробку окремих електронних листів та їх комплексів, утворених за типовою ознакою. До того ж, частина відфільтрованої інформації, що потрапляла в резервуари короткострокового зберігання як неважлива, згодом у «ручному» режимі могла переглядатися архівістами і додатково долучатися до архіву на постійне зберігання після ретельнішої експертизи, узгодженої з експертною політикою та нормативними документами архівістики [13, с. 697]. Передбачалося, що до переведення документа у статус одиниці постійного зберігання, він міг зберігатися в резервуарах системи електронної пошти до трьох років.

Основними етапами розбудови системи експертизи електронних документів є: 1) визначення теми або галузі знань чи сфери людської діяльності; 2) концептуалізація параметрів системи, експертного складу, обґрунтування інженерного забезпечення та організації робочого процесу; 3) вибір інструментарію та дизайну; 4) експериментальні проби прототипу;

5) оцінка працездатності системи [13, с. 705]. Наразі додатково розроблено програмні застосунки аби мати можливість враховувати думку експертів попри можливості шаблонних пропозицій системи [13, с. 705].

Важливе значення для формування експертної системи електронних документів мали напрацьовані нормативно-правова база архівістики та тематичні комплексні розробки спеціалістів. Їхні досвід і знання архівних практик у контексті конкретної місії, потреб, функційних завдань і повноважень, комунікації установи, дозволили якісно і кількісно оцінити інформаційні потоки закладу та визначити відповідно до цього критерії фільтрування, тобто відбору електронних документів на зберігання. Метод моделювання став основоположним для проведення подібної операції. Аби добитися максимального ефекту розробники напрацювали експериментальний прототип інтерфейсу електронної пошти на платформі новітніх технологій для експертних і всіх інших поточних маніпуляцій. Для цього вдалися до соціометричних студіювань набутого в останній чверті минулого століття досвіду, що дозволило кодифікувати набутки в експертизі електронних документів.

Система автоматичної експертизи розроблялася з урахуванням важливості змісту е-листів для віддзеркалення управлінських дій і рішень, маркетингу, науково-методичної діагностики їх суті тощо. Категоріальні засади теорії архівної експертизи не забезпечували систему від складних ситуативних випадків, коли необхідно було додатково застосовувати інституційну й особову евристику, що сприяють архівній експертній практиці.

Перевагами експертного системного підходу вважають: доступність у використанні особами, що не обізнані з комп'ютерним програмуванням; економічну ефективність, зумовлену невеликими «інвестиціями» часу, трудових ресурсів і програмного забезпечення, доповнену потенціалом великої функційної віддачі; легку модифікацію, особливо малих і середніх експертних систем; високі можливості налаштувань експертної «оболонки»; забезпечення механізмом зворотного зв'язку для консультування експертної системи та роз'яснення критеріїв експертизи й умов користування; відкритість для інших систем, зокрема метаданих, телекомунікації тощо [13, с. 704]. Проте найважливіша вада експертної системи - це непередбачені для неї ситуації, коли та не готова технологічно відреагувати на запит чи здійснити відбір документів. Досвід американських колег доводить важливість постійного оновлення та вдосконалення програмного забезпечення експертної системи. Щоправда штучно виписана програма експертизи не завжди може відреагувати на реальні ситуації, породжені «життям» документа та його функційної інфраструктури.

Ось уже більше тридцяти років триває перманентне удосконалення системи експертизи емейлів для зберігання в архіві. Тим часом технологічно змінилася комунікаційна структура суспільства, котре нині активно послуговується можливостями служби коротких повідомлень, меседжерами в інтерактивному часі, системами локальних і глобальних соціальних мереж тощо. На порядку денному - залучення цієї інформації також до архіву, а отже проведення експертизи її цінності.

До прикладу, 2010 року Бібліотека Конгресу США спільно з Twitter та єдиним провайдером Gnip, що має доступ до всіх метаданих, започаткувала новий проект - «Twitter Archive». Twitter став креативним сучасним способом спілкування, соціальним засобом масової інформації, що доповнює і подекуди витісняє традиційні їх види, які збираються дослідницькими бібліотеками.

Twitter віддзеркалює думку офіційної, приватної особи на події глобальної політики - вибори, військові й політичні конфлікти, діяльність громад, журналістику тощо. Архівація та зберігання твітів, безперечно, створює можливість майбутньому досліднику отримати повну інформацію про сучасні культурні мовні норми, форму діалогу, тенденції, традиції спілкування, оцінити законотворчі й законодавчі процеси держави, інформаційний дискурс внутрішньої політики, дипломатії, освіти, культури, науки тощо [19]. Twitter є одним із прикладів того, якими можуть бути форми комп'ютерно-опосередкованого зв'язку, як трансформуються способи, масштаби, середовище комунікації, медіа-платформи електронної пошти, смс, веб-сторінки, блоги, мобільні операційні системи Android чи Apple, підтримка обміну повідомленнями тощо.

Новий виклик архівам вимагає більш активного й інтерактивного реагування на твіти як потенційно можливі джерела інформації для е-архівів та напрацювання засад експертизи цінності їх змісту для дослідників, архівного описання тощо. Нині твіти не проходять ніякої експертизи, а єдиним фільтром їх відбору є причетність до життя США. Нещодавно Бібліотека Конгресу США зафіксувала в публічній заяві відставання технологій відбору, ідентифікації твітів від можливостей створення, поширення та зберігання даних [19].

Станом на січень 2013 року у «Twitter Archive» було завершено архівування публічних твітів за 2006-2010 рр. та потім наступні щоденні повідомлення, кількість яких зростає майже до півмільярда за день [19]. Хронологічно організовані метадані зберігаються провайдером Gnip. Доступ до «Twitter Archive» можливий лише для державних установ, кампаній, що займаються фінансовими, маркетинговими послугами, соціальним моніторингом, аналітикою, прогностичним моделюванням економіки, політикою тощо. Публічного доступу до архіву нині немає. Практики довкола «Twitter Archive» тривають, відкриваючи нові грані проблем і можливостей новітньої комунікації та керування інформації. Проте виразною особливістю сучасної північноамериканської архівістики є невпинні пошуки можливостей залучення новітніх джерел інформації до архіву.

Технологічно мінливий світ породжує не лише вимоги до професійної діяльності архівістів, але й новітні умови побутування інформації та архівів, зобов'язуючи їх концепційно відповідати виклику часу, «підтягувати» теорію до практики, і навпаки. В Україні констатуємо низький поки що інтерес архівістів до такого виду джерел як електронні листи, твіти, блоги, публікації в соціальних мережах, на відеоканалах тощо. Отож численні «сліди» життя і творчості багатьох публічних, медійних осіб чи пересічної людини залишаються осторонь формування їхніх особових фондів, або ж колективного портрету епохи, увиразненого життям «маленької» людини.

Тож для архівної справи в Україні на часі ще одне нагальне питання - зробити можливим акумуляцію і структурування цих видів джерел із метою їх збереження та доступності для охочих у майбутньому.

1. Archival Management of Electronic Records // Archives & Museum Informatics. Archives & Museum Informatics Technical Report. Pittsburgh, PA. 1991. № 13. 56 p.
2. Bearman D.A. Archives and Manuscript Control with Bibliographic Utilities: Challenges and Opportunities // The American Archivist. 1989. Vol. 52. P. 26-39.
3. Bearman D.A. Diplomatics, Weberian Bureaucracy, and the Management of Electronic Records in Europe and America // The American Archivist. 1992. Vol. 55. P. 168-181.
4. Bearman D.A. Electronic Evidence: Strategies for Managing Records in Contemporary Organizations // Archives & Museum Informatics. Archives & Museum Informatics Technical Report. Pittsburgh, PA. 1994. №19. 314 p.
5. Bearman D.A. Record-keeping Systems // Archivaria. 1993. Vol. 36. P. 16-37.
6. Cook T. Easier to Byte, Harder to Chew: The Second Generation of Electronic Records Archives // Archivaria. 1992. Vol. 33. P. 202-216.
7. Cook T. Electronic Records, Paper Minds: The Revolution in Information Management and Archives in the Post-custodial and Post-modern Era // Archives & Manuscripts. 1994. Vol. 22. P. 300-329.
8. Cook T. The Archival Appraisal of Records Containing Personal Information: A RAMP Study with Guidelines. Paris: UNESCO, April, 1991. 100 p.
9. Cook T., Eldon F. The Electronic Records Archival Programme at the National Archives of Canada: Evolution and Critical Factors of Success // Electronic Records Management Program Strategies. Archives & Museum Informatics. Archives & Museum Informatics Technical Report. Pittsburgh, PA, 1993. № 18. P. 38-47.
10. Cox R.J., Duff W. Warrant and the Definitions of Electronic Records: Questions Arising from the Pittsburgh Project // Archives & Museum Informatics. 1997. Vol. 11. P. 223-231.
11. Duranti L., Eastwood T., MacNeil H. Preservation of the Integrity of Electronic Records. Dordrecht: Kluwer Academic, 2002. 174 p.
12. Duranti L., MacNeil H. The Protection of the Integrity of Electronic Records: An Overview of the UBC-MAS Research Project // Archivaria. 1996. Vol. 42. P. 46-67.
13. Gilliland A.J. Designing Expert Systems for Archival Evaluation and Processing of Computer-Mediated Communications: Frameworks and Methods // Research in the Archival Multiverse. Clayton: Monash University, 2017. P. 686-722.
14. Gilliland-Swetland A.J. Archivy and the Computer: A Citation Analysis of North American Periodical Articles // Archival Issues. 1992. Vol. 17. № 2. P. 95-112.
15. Gilliland-Swetland A.J., Kinney G.T. Uses of Electronic Communications to Document an Academic Community: A Research Report // Archivaria. 1994. Vol. 38. P. 79-96.
16. Protecting Electronic Evidence: A Third Progress Report on a Research Study and its Methodology // Archives & Computer. 1996. Vol. 6. № 5. P. 343-404.
17. Samuels H.W. Varsity Letters: Documenting Modern Colleges and Universities. Chicago: Society of American Archivists and Scarecrow Press, 1992. 281 p.
18. Samuels H.W. Who Controls the Past? // The American Archivist. 1986. Vol.49. № 2. P. 109-124.
19. Update on the Twitter Archive at the Library of Congress, 2013, January // URL: Library of Congress // <https://blogs.loc.gov/loc/2013/01/update-on-the-twitter-archive-at-the-library-of-congress/> [дата звернення 07.07.2018].

Бездрабко В. В.

доктор исторических наук, профессор, Киевский национальный университет культуры и искусств (Украина)

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ АРХИВАЦИИ ЭЛЕКТРОННЫХ ДОКУМЕНТОВ: Э-ПОЧТА И ТВИТЫ

Рассмотрены особенности сетевой коммуникации, статус, проблемы архивации, экспертизы ценности электронных документов и соответствующие достижения в архивистике США.

Ключевые слова: электронный документ, электронная почта, твиты, экспертиза документов, архив, архивация, США.

Bezdrabko V. V.

Dr. (History), Professor, Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine)

FOREIGN EXPERIENCE OF ARCHIVING ELECTRONIC DOCUMENTS: E-MAIL AND

TWEETS

The technologically changing world in recent decades has made radical challenges to society, offering a short amount of time for high-speed orientation, adaptation to human being in the new conditions. Changes affect all spheres of human life. Archivistics isn't an exception, and at the turn of the century also undergoes serious changes in practices associated with a qualitatively new form of existence of the main object of its attention – the archive document. The electronic archive document needs to take into account the peculiarities of functioning, and, therefore, the individual theoretical and practical statements in order to ensure its successful "life" in the static phase. In Ukrainian Historiography of the Archivistics, we can find not many works devoted to the problems of Archival Affairs in the conditions of the electronic information environment. Nevertheless, foreign colleagues have been studying archiving of electronic documents for several decades, they demonstrate important theoretical and practical, scientific and technological findings. The first scientific projects on archiving of electronic documents have been developed by A. Gilliland «Bentley Historical Library Computer Conferencing Appraisal Project», Pittsburgh project of R. Cox and D. Bearman, as well as «Preservation of the Integrity of Electronic Records Project» (so-called «Project UBC») under the direction of L. Duranti, T. Eastwood and G. MacNeil. R. Cox and D. Berman have developed production rules for the construction of electronic systems for registration, access, and accounting of e-documents, and their colleagues from Canada – L. Duranti, T. Eastwood and G. MacNeil, have taken care of the integrity and completeness of all processes of the time slot under the title "life of the e-document". In both cases, they were adapted to technological developments in other areas of social activity, related to electronic information management information processes in the conditions of e-environment.

Difficulties in project implementation were: the absence of such experience in the archival sector, the initial accumulation of the potential of the practice of working with e-mail, the recognition of the legal validity of e-documents (including letters) and the preservation of the confidentiality of information, protection against unauthorized access and use, as well as verification of authenticity.

In Ukraine, we note low interest of archivists for such sources as e-mails, tweets, blogs, publications in social networks, on video channels, and so on. Numerous "traces" of life and creativity of many public, media or ordinary people remain aside from the formation of their personal foundations, or collective portrait of an era that is perceived by the life of a "small" person. Therefore, for the Archival Affairs in Ukraine, it is an important issue to make accumulation and structuring of these types of sources possible, for the purpose of their saving and accessibility for those who are interested in the future.

Key words: *electronic document, e-mail, tweets, appraisal of documents, archive, archiving, USA.*